

Engelbrekt.

Vid midsommartiden 1434 reste sig Dalarna och Bergslagen mot Erik av Pommern och hans fogde på Västerås' slott. Resningens ledning och program vid denna tidpunkt omtalas icke i samtida källor. För kung Eriks män, biskoparna Sigge i Skara och Thomas i Strängnäs, framstod den som ett verk av »rikets blinda menighet», som »sträckte sin onskas och förstörelses eld genom världen».

Upproret bredde snabbt ut sig till Mälardalen. I slutet av juli låg upprorshären utanför Stockholm. Från denna tid nämnes dess ledare i samtida källor. Han var »en svensk, född i Dalarna, där det finns koppar och osemund»; hans namn var Engelbrekt Engelbrektsson. Forskningen har fastslagit, att han var en väpnare av bergsfrälse från Norberg i Västmanland.

I våra dagar är Engelbrekt känd som en av den svenska historiens centrala gestalter. Han uppfattas som den, som »först lärt svensken, att han äger ett fädernesland»; som grundläggaren av en nationell demokrati. Den resning, som han anförde på sommaren 1434, betraktas efter femhundra år som en ur nationell synpunkt epokgörande händelse.

Engelbrekts historiska insats har ofta hyllats i tal och skrift. För att man skall förstå vad den innebar, kräves en allmän orientering i den tidsmiljö, ur vilken den framgick.

Sedan 1389 voro Nordens tre riken förenade i den skandinaviska unionen.

Unionen hade grundats av drottning Margareta, Folkungarnas och den Estridska dynastiens arvtagare. Den hade ej

uppstått av en tillfällighet; den var ingen »händelse, som ser ut som en tanke». De nordtyska staternas ekonomiska och militära övermakt över Sverige, Norge och Danmark framgick klart under 1300-talets lopp. Under århundradets senare hälft nådde denna tyska expansion sin höjdpunkt. En mecklenburgsk hertig satt på Sveriges tron; han strävade att underlägga sig även Danmark och Norge. Hotet från Mecklenburg förde till de tre rikenas enande under drottning Margareta. Unionens uppgift var att hävda de förbundna rikenas ställning vid Östersjön och Nordsjön gentemot de tyska grannmakterna.

Bland dessa nordtyska makter var hansan vid tiden för unionens stiftande Nordeuropas handelspolitiska stormakt. Den behärskade genom vidsträckta privilegier handeln i de skandinaviska länderna. Dess övermakt på Östersjön och Nordsjön var fast grundad. Hansans kapitalstyrka gav den militär slagkraft; dess vittutgrenade och skickligt skötta diplomati gav den möjlighet att spela ut Skandinavien och Nordtysklands stater mot varandra. I kriget mot Valdemar Atterdag hade hansan visat sig kunna tvinga Danmarks konung på knä. Under striderna mellan Folkungar och Mecklenburgare hade hansan alltmera befäst sin makt i Sverige och Danmark.

Sedan mecklenburgarna besegrats och fördrivits, blev det unionsmonarkiens uppgift att frigöra de nordiska rikena från hansans handelspolitiska övervalde. Margareta utmanövrerade hansestäderna från de pantbesittningar, som de tillskansat sig i Danmark och Sverige. De skånska sundslotten och Stockholm återvunnos under hennes tid. Erik av Pommern gick vidare. Han hävdade i kungliga förordningar de inhemska köpmännens allenaarätt till handel med landsbygdens befolkning. För Sveriges vidkommande utfärdade han ett dylikt förbud mot landsköp och olaga hamnar den 12 juli 1423. Samtidigt som kung Erik på detta sätt vårdade sig om sina rikens städer och handel, kämpade han för att återvinna Slesvig från de holsteinska grevarna.

De vendiska hansestäderna sågo sin handel på de nor-

diska rikena hotas genom kung Eriks gynnande av de inhemska köpstäderna och samtidigt sina tillförselområden oroas genom det holsteinska kriget. De grepo 1426 till vapen för att betvinga den nya, nordiska stormakten. Men de lyckades ej tvinga Erik av Pommern till underkastelse liksom tidigare skett med Valdemar Atterdag. Unionsmonarkien visade sin styrka. I den militära kraftmätningen 1426—1432 vunno de förenade rikenas flottor upprepade framgångar. Då kung Erik 1434 stod inför fredsförhandlingar med hansestäderna, hävdade han, att städerna förbrutit sina privilegier. Ett första led i de nordiska rikenas frigörelse från det tyska handelsväldet tycktes fullbordat.

Då uppgörelsen mellan unionsmonarkien och hansan kommit till denna punkt, utbröt det svenska upproret 1434. Detta uppror kom på veckan lagom för att kasta om styrkeförhållandet vid fredsförhandlingarna. Kung Eriks ställning vacklade; hans diplomatiska positioner föllo. Resultatet av unionsrikens stora, militära kraftansträngning gick med ett slag omintet.

Engelbrekt Engelbrektsson härstammade från Norberg; upproret 1434 utbröt i Bergslagen. Dessa förhållanden måste tagas till utgångspunkt för förståelsen av hans livsgärning.

1400-talets Sverige var en vidsträckt, glest befolkad agrarstat, som i social utveckling stod långt efter det kontinentala Europa. De svenska landskapen bildade ekonomiska enheter, sinsemellan isolerade av skogar och ödemarker. I detta rike var Bergslagen ett särpräglat område, skilt från det övriga landet till näringsliv och ekonomiska intressen. Bergslagen var ett gruvdistrikt, beroende av stor, internationell export. Invandrade tyskar hade upparbetat bergshanteringen. Städer med till hälften eller mer än till hälften tyskt borgerskap befordrade utförseln. Den tyska hansan förde Bergslagens koppar och järn ut i världsmarknaden, till industri-centra i Västtyskland och Nederländerna. Bergslagen var en

det tyska, kontinentala näringslivets utpost i det inre av den naturahushållande bondestaten Sverige.

Under unionstidens maktgrupperingar i Norden måste denna Bergslagens ställning bli av fundamental politisk betydelse. Bergslagens intressen lågo ej i linje med dem, som kung Erik förfäktade i sitt krig med hansan. Privat-ekonomiska handlingar vittna om den intima kontakten mellan Lübecks köpmän och de svenska gruvdistrikten. Bergsmännen voro för sin export beroende av Lübeck. Kung Eriks krig med hansan hade därför också haft ödesdigra verkningar för bergsmännens handelsförbindelser. Exporten låg nere; nöd inträdde i Bergslagen. Vid den tidpunkt, då det diplomatiska avgörandet i Vordingborg 1434 mellan kung Erik och hansan förbereddes, utbröt resningen, som i Bergslagen återställde kontakten mellan avnämare och producer.

Upprorets allmänt politiska innebörd är otvetydig. Det innebar i rådande diplomatiska situation en triumf för Lübeck. Några direkta förbindelser mellan upprorsmännen och Lübeck äro ej kända. Men ett förhållande är signifikativt. Man har belägg för att lübeckare haft egendom på en plats i Bergslagen: i Norbergs gruva. Och från Norberg kom upprorets ledare, Engelbrekt Engelbrektsson.

Som ledare för bergsmännens uppror 1434 omintetgjorde Engelbrekt resultatet av kung Eriks krig med de tyska städerna. Verkningarna av denna hans insats blevo bestående. Det skulle dröja nära hundra år efter 1434, innan de nordiska rikena åter gemensamt gingo i krig mot hansan. I ännu ett sekel behöllo de tyska städerna väldet på Östersjön och norra Europas hav.

Engelbrekts uppror gav ett uttryck åt Bergslagens handelspolitiska orientering. Men upproret blev icke isolerat till Bergslagen. Engelbrekt vann anslutning hos allmogen över hela Sverige.

Kung Eriks krig medförde, att en hård skattepress lades på Sveriges folk. För att kunna hävda sig utåt måste unionskonungen vinna kapital ur sina riken. Unionsmonarkien hade skapat en centraliserad förvaltning som redskap för sin maktpolitik. Den svenska statsförvaltningen anpassades efter ett statskapitalistiskt system, som landet med dess ännu primitiva samfundsförhållanden ej mäktade uppbära under kristider. En valutakris under 1420-talet höjde de i penningar fixerade skatterna genom att det gängse myntet deprecierades. De för allmogen ofördelaktiga värderingar av skattepersedlarna, som därefter tillämpades, tedde sig för folket som utslag av de kungliga fogdarnas rofferi. Ett mot överheten riktat missnöje vann spridning.

Missnöjet utlöstes, då Engelbrekts skaror drogo ned till Mälardalen. Det första, allmänna bondeupproret i Sveriges historia utbröt som reaktion mot unionsmonarkiens prestationskrav. Anslutningen till upproret skedde landskapsvis; allmogen understödde Engelbrekt, var han drog fram. Ett särskilt, norrländskt uppror under Erik Pukes ledning samverkade med huvudresningen. I stora skaror strömmade bönderna till: slott, städer och byar brändes och vunnos, radikala skattelindringar proklamerades. En tysk skrivare, som såg upprorshären framför Stockholm, liknade den vid husiterna framför Danzig.

Upproret i Bergslagen hade vuxit ut till ett svenskt jacquerie: en av dessa mot överheten riktade bonderörelser, som återfinnas i nästan alla länder under senare medeltiden. Dess mål och vidare utveckling tedde sig obestämda. I det belägrade Stockholm uppgav man som böndernas önskemål, att de ville ha en konung i Sverige, fördriva konungen av Danmark ur de tre rikena och själva vara herrar; Sverige skulle åter bli som på Sanct Eriks tid, då det fanns varken tullar, skatter eller pålagor. Detta böndernas program är helt präglad av reaktionen mot krigsprestationerna under kung Erik: man ville ha överheten på nära håll och slippa skatter och pålagor. Det var en tumultuarisk folk-

rörelses program; det kunde icke läggas till grund för en målmedveten rikspolitik.

Då Engelbrekt i slutet av juli låg framför Stockholm, hade resningen ännu icke hunnit ur sitt förberedande stadium. I början av augusti drog Engelbrekt söderut genom Södermanland och Östergötland. I mitten av månaden inträffade han i Vadstena. Här avgjordes upprorets öde. Engelbrekt sammanträffade med Sveriges riksråd.

Rådets prelater och världsliga stormän utgjorde rikets naturliga representation. De företrädde rikets, d. v. s. de stora och små jordägarnas intressen gentemot konungens prestationskrav.

Tidigast av alla grupper och institutioner inom det svenska samhället hade kyrkan reagerat mot Erik av Pomerns regeringssystem. Den konflikt, som brukar betecknas som striden om ärkebiskopsvalet i Uppsala 1432, hade under förra hälften av 1434 lett till att vissa grupper inom kyrka och adel stodo på gränsen till väpnat uppror mot konungen. Andra grupper förhöllo sig vacklande; några rådsherrar voro konungen behjälpliga i hans utrikespolitiska förhandlingar. Sedan fredsmötet i Vordingborg mellan kung Erik och hanseaterna avbrutits, sammanträdde riksrådets skilda fraktioner i Vadstena i augusti 1434 för att taga ställning till dagens stora frågor.

Rådet hade lämnat konungen sitt stöd under de tre rikenas strid med de tyska makterna. Dess från 1300-talet ärvda, konstitutionalistiska program, som hävdats i allt tydligare form åren 1432—34, stod i skarp motsättning till kung Eriks enväldiga regeringssystem. Men utåt, mot konungens tyska fiender, var fronten obruten. Rådets program, en gång framlagt i unionsbrevet från Kalmar 1397, företrädde samma utrikespolitiska system som konungen. Dess konstitutionalistiska krav hävdades i förhandlingar; den yttre lojaliteten bevarades, även då den inre konflikten närmade sig gränsen till öppen brytning.

Engelbrekts uppror hade nu helt förändrat situationen för rådet. Konungens diplomatiska chanser mot hansan hade

gått förlorade. Rådet ställdes inför valet att strida mot eller för kung Erik. Valet stod mellan den frihet, efter vilken rådet alltid strävat, eller ohjälplig underkastelse under enväldet. Utgången kunde icke bli mer än en. Den 16 augusti 1434 uppsade rådet kung Erik tro och lydnad.

Rådets uppsägelsebrev avsändes från Vadstena, sedan Engelbrekt infunnit sig där. Brevet visar, huru rådsherrarna utnyttjade situationen för att undgå ansvar för upproret: de uppgåvo, att Engelbrekt tvingat dem till uppsägelsen. Juridiskt ställdes därmed Engelbrekt i bräschen, medan rådet i realiteten tog ledningen av upproret.

Med rådets uppsägelse den 16 augusti 1434 befann sig Sveriges rike officiellt i revolt mot Erik av Pommern. Resningen i Bergslagen, bondeupproret, alla samhällsklassers ovilja mot de kungliga prestationskraven samlades under rådets gamla frihetsprogram. Rådet tog såsom rikets representation hand om regeringen. Engelbrekt och hans folkliga upprorsrörelse inordnades i den nya regimen.

Efter mötet i Vadstena ställdes tre upprorsarméer i fält. Engelbrekt fick befälet över den nordligaste av dem. Hans väg gick över Örebro, Axvall, Oppensten och Varberg till Falkenberg. Här förenade han sig med den andra upprorsarmén, som stod under befäl av den östgötske adelsmannen Herman Berman. Gemensamt mötte de det skånska uppståndet vid Laholm, där en gränsfred slöts mellan Skåne och och Sverige. Därefter begav sig Engelbrekt till Stockholm som militärt skydd för rådet vid dess stundande förhandlingar med kung Erik.

Engelbrekts ställning under denna tid förefaller icke ha varit rättsligt preciserad. Han var icke medlem av rådsregeringen, men hans militära befäl och hans auktoritet bland bönderna gav honom i realiteten en stark ställning. Han förfogade över de intagna borgarna efter gottfinnande. Men han höll rådsherrarna underrättade om sina åtgärder och

uppmånade bönderna till lojalitet mot rådet. På den regerande rådsretsens diplomatiska förhandlingar med konungen och de tyska makterna synes han däremot icke ha utövat något inflytande.

Frampå hösten 1434 upptogs underhandlingar mellan kung Erik och de upproriska svenskarne. Den 15 november slöts i Stockholm ett stilleståndsfordrag, vari Engelbrekt och Erik Puke äro inbegripna men nämnas som konungens särskilda fiender. De stodo utanför den konfederation av rådsherrar, som iakttagit motståndsrättens juridiska former. Stilleståndet innebar en seger för kung Erik. Konungens överlägsenhet i förhandlingarna tvang de upproriska till konsolidering. Det medförde, att Engelbrekts ställning fixerades på ett möte i Arboga i januari 1435. Han utsågs här till »hövidsman i Sverige» och återfinnes därefter som medlem av den upproriska rådskonfederationen.

Engelbrekts nya titel innebar, att han av upprorskonfederationen tillerkändes en ställning av överbefälhavare för de upproriskas styrkor. Detta medförde också en ställning som ordningens upprätthållare i det av konfederationen regerade landet. Sistnämnda innebörd av Engelbrekts hövidsmannaskap framgår av att han den 31 mars, samma dag, som han som vanlig rådsherre deltog i en skrivelse till den preussiske högmästaren och de preussiska ständerna, utfärdade ett personligt skyddsbrev för Vreta kloster.

På ett halvår hade Engelbrekt gjort en ytterst märklig karriär: från en okänd väpnare i Bergslagen hade han blivit en av rikets mäktigaste män. Något personligt, politiskt initiativ från Engelbrekts sida kan emellertid ej spåras vid denna tid. De speciella intressen han kunde tänkas företräda: Bergslagens, överensstämde helt med rådets av det utrikespolitiska läget dikterade närmanden till kung Eriks fiender, hansestäderna.

På våren 1435 upptog det svenska riksrådet åter underhandlingar med kung Erik. Den 3 maj slöts i Halmstad ett preliminärt fordrag om förlikning mellan kung Erik och svenskarna. Detta fordrag bestämde, att

Engelbrekt för sin livstid skulle erhålla Örebro län på tjänst. Hans framtid var därmed tryggad. Som kunglig läntagare inordnades han i rikets aristokrati.

Engelbrekt deltog i rådets konfederationer den 6 juni och 12 augusti för hållande av Halmstad dagtingan med den tolkning, som svenskarna gåvo åt dess bestämmelser. I övrigt medverkade han i rådsbrev. Hur hans auktoritet bland bönderna utnyttjades i rådsregeringens intresse, visar ett brev, som han utfärdade den 29 september till Tjällmo och Kristberga socknar för att uppmana allmogen till hörsamhet mot biskop Knut.

Den 14 oktober slöts förlikningen mellan kung Erik och svenskarna. Den 18 oktober fälldes skiljedom i en del tvistefrågor mellan de förhandlande parterna, varvid man stadfäste de Engelbrekts och Erik Pukes förlänningar, som utstakats i Halmstad dagtingan. Engelbrekt erhöll Örebro slott och län. Hans bana som upprorsman hade lyft honom upp på en framskjuten post inom Sveriges förvaltning.

Vid uppgörelsen den 14—18 oktober 1435 hade kung Erik åter hemburit segern över svenskarna. Vägen låg öppen för återinförandet av enväldets regeringsmetoder. Några fogdetillsättningar, som konungen företog under återresan till Danmark, visade hans intentioner i denna riktning.

Svenskarna motsatte sig en återgång till den gamla ordningen. Det visade sig ganska kort efter förlikningen, att det var oro i landet. Allmogen gjorde svårigheter vid uppbörderna av vinterskatten. Som särskilda orosstiftare framträdde återigen Engelbrekt och Erik Puke. Den sistnämnde, som vid denna tidpunkt började spela en politiskt mera framträdande roll, hade vid förlikningen med konungen fått Rasbo hundare i förläning. Han var missnöjd med detta län och behöll mot fördraget Kastellholms slott. Han understöddes av Engelbrekt. Redan på hösten 1435 synes

denna fråga ha lett till sammanstötningar mellan de två folkledarna och den styrande rådsakten.

Man hör vid denna tid även om andra misshälligheter mellan å ena sidan Engelbrekt och Erik Puke, å andra sidan män ur rådssläkterna. En tvist mellan Engelbrekt och herr Knut Karlsson omtalas som bilagd. Allvarligare var en strid mellan de två bondeledarna och Bengt Stensson (Natt och Dag), som tidigare stått kung Erik nära. Upprättningen till denna strid var, enligt Karlskrönikan, att herr Bengt som fogde på Täljehus lagt beslag på lübskt gods. Möjligen önskade Engelbrekt hävda Bergslagens intresse, att handeln på Lübeck skulle fortgå ostörd. I varje fall stormade och brände Erik Puke Täljehus.

Engelbrekt och Erik Puke utpekades av rådet som orosstiftare, men det var rådet, som tog steget till förnyat uppror mot konungen. I början av januari 1436 sände det ånyo Erik av Pommern sitt uppsägelsebrev. Engelbrekt står icke bland detta brev utfärdare, men han var med, då de upproriska kort därefter överrumplade Stockholm.

Den nya rådskonfederationen ägde nu en man, som i rang var dess självskrivne ledare: marsken Karl Knutsson. På en rådssammankomst i Stockholms svartbrödrakloster valdes denne till rikshövudsman. Häremot inlade, enligt Karlskrönikan, Engelbrekt och Erik Puke protest och krävde, att en av dem skulle bekläda ämbetet. Av hänsyn till folkopinionen medgav rådet, att Engelbrekt ställdes vid Karl Knutssons sida. Engelbrekt skulle föra upprorshären runt landet, medan marsken stannade i Stockholm.

Engelbrekt drog ut på ett nytt krigståg mot de borgar, som innehades av konungens män. Belägringsstyrkor lades framför Nyköping, Stegeborg, Stäkeholm och Kalmar. Den 19 mars skrevo Engelbrekt, Nils Stensson och Gustaf Laurensen till de vendiska och preussiska hansestäderna och sökte diplomatisk anknytning. Denna utrikespolitiska aktion kompletterade riksrådets tidigare närmande till den danska aristokratien. Den är fränsett gränsfrederna den enda diplomatiska åtgärd, som förefaller ha vidtagits på Engelbrekts initiativ.

Från Kalmar drog Engelbrekt västerut. Brömsehus och Ronneby intogos, en ny gränsfred slöts med skåningarna, Laholm och Halmstad öppnade sina portar. Med fogden på Älvsborg slöts dagtingan, och framför Axvall lades en belägringsstyrka. Under tiden insjuknade Engelbrekt enligt Karlskrönikans berättelse och begav sig till sitt slott Örebro.

I Örebro sammanträffade han med sin fiende Bengt Stensson och slöt med honom ett fördrag om rättegång inför riksrådet. Därefter avreste Engelbrekt till Stockholm. Då han rastade på en holme i Hjälmarens, blev han överfallen och dödad av Bengt Stenssons son Magnus den 27 april 1436.

Källorna belysa blott fragmentariskt Engelbrekt Engelbrektssons öden under de två år han är känd som politisk personlighet. De stora dragen i hans bana kunna dock följas. Från att ha börjat som upprorsledare i Bergslagen blev han den stora, oordnade bonderesningens centrala gestalt. Den maktställning, som han härigenom vann, accepterades av rådet, då det övertog upprorets ledning; den stadfästes i hans militära befäl. Efter att i januari 1435 ha valts till rikshövudsman uppgår Engelbrekt som politisk personlighet i den regerande råds-kretsen. Från och med hösten samma år framträder han som frondör i förbund med Erik Puke och skaffar sig fiender inom rådet. Han deltagar i den nya resningen 1436, tilltvingar sig på nytt ställningen som rikshövudsman men måste denna gång dela makten med Karl Knutsson. Kort därefter röjes han ur vägen av sina fiender.

Engelbrekt satte på sommaren 1434 upprorets lavin i rörelse. Han bars upp av den allmänna och djupgående reaktionen mot de bördor, som kung Eriks storpolitik medfört för landet. Men sedan riksrådet tagit steget till uppror, erhöll han aldrig något avgörande inflytande på Sveriges öden. Han har icke, som man tidigare menat, i motsats till rådet företrätt en mot unionen riktad, nationell politik. Han deltog på våren 1435 i rådets bemödanden att återinsätta

kung Erik mot konstitutionella garantier. Den frihetsideologi, som gav upproret dess program och som bestämde Sveriges statsskick för kommande årtionden, härrörde från rådet, ej från Engelbrekt. Efter den 16 augusti 1434 ledde riksrådet Sveriges yttre och inre politik.

Engelbrekts bana efter sommaren 1434 blev den radikale folkledarens och karriärmannens. Hans politiska tillgång var hans makt över folket i bygderna: över bönderna, som utgjorde landets skattedragare och uppbåden vid belägringarna av konungens borgar. Denna makt räckte till att göra Engelbrekt till länsherre över Örebro slott och två gånger till rikshövudsman. Men den räckte icke till att göra honom till ledare av råds- och rikspolitiken. Hans försök att hävda sig mot männen av de gamla rådssläkterna ledde till hans undergång. Rådet och den svenska aristokratien visade sig äga makt att slå ned de folkliga frondörerna. Bengt Stensson röjde Engelbrekt ur vägen; Karl Knutsson skyddade mördarna. Oron bland bönderna efter Engelbrekts död stillades genom möten med delegater från allmogen. Erik Puke, som ärvde Engelbrekts ställning, utmanövrerades och avrättades i början av år 1437. Smärre revolter kuvades med stränghet eller stillades genom underhandlingar; dyningarna efter det stora jacqueriet 1434 lade sig allt mera, medan skattebördorna mildrades efter frihetsstatens principer. Folkets breda lager, på vilka Engelbrekt stödde sin makt, tvingades hastigt till reträtt. Först efter flera århundraden skulle de visa sig kunna taga hand om rikspolitiken.

Engelbrekts maktsträvan satte inga djupare spår i den politiska och sociala utvecklingen. Vilken är hans historiska insats?

Engelbrekts historiska insats ligger i att han som ledare för Bergslagsupproret på sommaren 1434 avgjorde den svenska oppositionens ställning i konflikten mellan kung Erik och hansan. Han avgjorde Lübecks seger över Erik av Pommern och därmed den tyska hansans seger över det förenade Norden.

Engelbrekts livsöde är märkligt; det äger ingen motsvarighet inom Sveriges medeltida historia. Men ännu märkligare än hans karriär under livstiden blev den roll han kom att spela efter döden.

Genom sin blodiga död framstod Engelbrekt som en martyr för sina anhängare inom folkets breda lager. En helgontradition präglade hans minne. Då rådet 1439 bedrev folklig agitation mot Erik av Pommern, utnyttjade det denna helgontradition. Biskop Thomas' Frihetsvisa skildrade Engelbrekt som Sveriges av Gud korade befriare från kung Eriks tyranni; helgonet gjordes till Karl Knutssons föregångare. Dessa aspekter upptogs av historieskrivningen under följande årtionden och utformades efter teologiska klichéer. Helgonet blev till en fridsfurste; Engelbrekts verk och ställning i livstiden erhöilo de dimensioner, som tillkommo Herrens utvalde stridsman.

På denna de medeltida krönikornas Engelbrektsbild byggde 1800-talet vidare. En nationellt och liberalt inriktad historieskrivning gjorde Engelbrekt till grundläggaren av en nationell demokrati, den svenska riksdagens skapare, Sturarnas och Gustaf Vasas föregångare. 1400-talets helgonschablon och 1800-talets personlighetsideal sammansmälte till den Engelbrektsgestalt, som ingår i det allmänna medvetandet av i dag.

Det är denna 1800-talets Engelbrekt, som blivit en av den svenska historiens centrala gestalter och vars insats firas som ett nationellt äreminne. Denne Engelbrekt är helt och hållet en litterär produkt. Den verkliga Engelbrekts personlighet skymtar blott dunkelt ur de medeltida maktstridernas virrvarr. Hans gärning är betydelsefull och reell men har en annan innebörd än den, som senare tider inlagt i den.

Erik Lönnroth.